

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-03-15

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Magnusson, f.d. regeringsrådet Leif Lindstam och justitierådet Nina Pripp.

Internationell rättslig hjälp i brottmål

Enligt en lagrådsremiss den 17 februari 2005 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
3. lag om ändring i lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,
4. lag om ändring i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag,
5. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård,
6. lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,
7. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
8. lag om ändring i lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar,
9. lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation,
10. lag om ändring i lagen (2003:1174) om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar,

11. lag om ändring i lagen (2004:46) om investeringsfonder,
12. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank - och finansieringsrörelse.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Helene Bergström.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet

Förslaget till lag om ändring i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål

2 kap. 7 §

I paragrafens nuvarande andra och tredje stycken finns bestämmelser om behörig åklagare för handläggning av sådana ansökningar som enligt lagen skall handläggas av åklagare och om behörighet för en åklagare att vidta begärda åtgärder. De båda styckena föreslås nu bli ersatta av ett nytt andra stycke i vilket det föreskrivs att Åklagarmyndigheten bestämmer vilka åklagare som är behöriga att handlägga ärenden enligt lagen.

Enligt vad som upplysts under föredragningen i Lagrådet är avsikten att Åklagarmyndigheten skall meddela föreskrifter i ämnet. Det ankommer på regeringen att i förekommande fall överlåta åt myndigheter att meddela föreskrifter (8 kap. 13 § tredje stycket regeringsformen). Lagrådet förordar att andra stycket formuleras om enligt följande:

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka åklagare som är behöriga att handlägga ärenden enligt denna lag.

4 kap. 25 b §

Paragrafen, som är ny, behandlar frågor om tekniskt bistånd i Sverige med hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning av någon som befinner sig i en främmande stat. Paragrafen bör enligt Lagrådets mening skrivas om, så att innebörden blir tydligare. Lagrådet föreslår att paragrafen utformas på följande sätt:

Tekniskt bistånd i form av omedelbar överföring av telemeddelanden eller uppgifter om telemeddelanden får lämnas i Sverige enligt denna paragraf.

Tekniskt bistånd lämnas på ansökan av en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Island eller Norge, om

1. teleavlyssningen eller teleövervakningen avser någon som befinner sig i en av dessa stater,
2. ansökan innehåller en bekräftelse på att ett beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning i en brottsutredning har meddelats i den ansökande staten, och
3. omedelbar överföring av telemeddelanden eller uppgifter om telemeddelanden kan ske under betryggande former till den ansökande staten.

Om den person som ansökan avser inte befinner sig i den ansökande staten, skall det framgå av ansökan att ett sådant tillstånd som avses i 26 a § har lämnats av den stat där personen finns.

Av ansökan skall framgå under vilken tid åtgärden önskas. Ansökan skall också innehålla sådana uppgifter som behövs för att åtgärden skall kunna genomföras.

Ansökan skall prövas av åklagare. För beslutet om tekniskt bistånd tillämpas bestämmelserna i 27 kap. 18 § första stycket, 19 § första stycket, 20 § andra stycket, 21 § andra och tredje styckena och 23 § rättegångsbalken.

Om omedelbar överföring av telemeddelanden sker, får upptagning eller uppteckning inte göras i Sverige.

4 kap. 25 c §

Paragrafen, som är ny, handlar om fall då en stat har begärt tekniskt bistånd enligt 25 b § men en sådan överföring inte kan ske. Första meningens bör enligt Lagrådets mening förtydligas och ges följande lydelse:

Om en stat har begärt tekniskt bistånd enligt 25 b § men ett omedelbart överförande inte kan ske, skall åklagaren erbjuda sig att behandla framställningen som en ansökan enligt 25 §.

26 c §

Paragrafen, som likaledes är ny, reglerar fall då ett beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning har meddelats i Sverige och den person som åtgärden avser befinner sig i en annan EU-stat. eller i Island eller Norge. Enligt paragrafen kan, under vissa angivna förutsättningar, en direkt teleavlyssning eller teleövervakning genomföras i den främmande staten, utan bistånd därifrån. En av förutsättningarna är att den andra staten, på ansökan av en svensk åklagare, har lämnat sitt tillstånd.

När det gäller den tidpunkt då ansökan skall göras, skiljer paragrafen mellan två fall. Om det redan när det svenska beslutet om avlyssning eller övervakning meddelas är känt att den person som beslutet avser befinner sig utomlands, skall tillståndsansökningen hos det andra landet göras innan avlyssningen eller övervakningen inleds. Om emellertid avlyssningen eller övervakningen redan har hunnit inledas när det blir känt att personen i fråga har lämnat Sverige, finns det en möjlighet för åklagaren att få till stånd en fortsatt avlyssning eller övervakning i det land där personen befinner sig, utan något avbrott. Det krävs emellertid då att tillståndsansökningen görs omedelbart.

Enligt vad som har upplysts under lagrådsföredragningen är avsikten att paragrafen också skall täcka fall då tillstånd till teleavlyssning eller teleövervakning har meddelats i en främmande stat och avlyssning eller övervakning också har hunnit inledas där, när det blir känt att personen i fråga har flyttat till en ny stat. I en sådan situation skall åklagaren, på samma sätt som när en person har flyttat från Sverige till en främmande stat, kunna få till stånd en fortsatt avlyssning eller övervakning i den nya staten genom att omedelbart ansöka om tillstånd där.

Enligt Lagrådets mening har innebörden av de föreslagna bestämmelserna inte kommit till klart uttryck i den remitterade lagtexten. Paragrafen bör därför omarbetas. Lagrådet föreslår att den får följande lydelse:

Har beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning i en brottsutredning meddelats i Sverige och befinner sig den person som beslutet avser i en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller i Island eller Norge, får telemeddelanden som befordras till eller från personen bli föremål för omedelbar avlyssning eller övervakning i den andra staten, utan hjälp från denna stat, om

1. åtgärden får ske enligt en internationell överenskommelse som är bindande mellan Sverige och den andra staten, och
2. den andra staten har lämnat tillstånd till åtgärden.

Ansökan om tillstånd görs av åklagaren. Av ansökan skall framgå under vilken tid åtgärden beräknas pågå. Ansökan skall också innehålla en bekräftelse på att ett svenskt beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning har meddelats.

Om beslut om teleavlyssning eller teleövervakning har meddelats i Sverige men avlyssningen eller övervakningen inte har hunnit påbörjas när det blir känt att den person som åtgärden avser befinner sig i en sådan främmande stat som anges i första stycket, skall tillstånd från den andra staten sökas innan avlyssning eller övervakning får genomföras där. Har avlyssning eller övervakning redan hunnit påbörjas i Sverige och vill åklagaren att avlyssningen eller övervakningen skall fortsätta i den andra staten, utan något avbrott, skall han omedelbart ansöka om tillstånd hos den andra staten. Avlyssningen eller övervakningen får i ett sådant fall fortsätta där under den tid frågan om tillstånd prövas.

Vad som sägs i tredje stycket andra och tredje meningarna tillämpas på motsvarande sätt, om teleavlyssning eller teleövervakning har inletts med stöd av tillstånd i en främmande stat och det kommer fram att den person som åtgärden avser befinner sig i en annan stat än den som har meddelat tillståndet.

Förslaget till lag om ändring i lagen om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar

3 §

I paragrafens andra stycke finns bestämmelser om behörighet att ingå överenskommelse om att inrätta en gemensam utredningsgrupp i fall då någon förundersökning inte pågår. I punkten 1 ges behörighet åt Åklagarmyndigheten eller den åklagare som Åklagarmyndigheten bestämmer att ingå en sådan överenskommelse.

Som Lagrådet uttalade i samband med tillkomsten av lagen om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar (prop. 2003/04:4 s. 57) bör överenskommelser av detta slag ingås av en myndighet, i vart fall om det inte är en åklagare som är förundersökningsledare, liksom i de fall där förundersökning inte har inletts. Det blir då en fråga för den berörda myndigheten att i arbetsordning eller annat beslut ange vem som skall vara behörig att företräda myndigheten. Lagrådet förordar därför att behörigheten enligt andra stycket punkten 1 ges endast åt Åklagarmyndigheten och att följaktligen orden "eller den åklagare som Åklagarmyndigheten bestämmer" får utgå.

10 – 13 §§

I dessa paragrafer finns bestämmelser om s.k. kontrollerade leveranser. Någon definition av detta begrepp ges inte i lagen och innebörden av begreppet förklaras inte heller i författningskommentaren. Kontrollerade

leveranser är inte heller särskilt reglerade i svensk rätt, men i delbetänkandet Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74) har det lagts fram förslag om en lagreglering. Enligt vad som upplysts är beredningen av det lagstiftningsärendet ännu inte avslutad.

Enligt Lagrådets mening hade det varit att föredra om beredningen av detta andra lagstiftningsärende hade avvaktats innan något lagförslag i det förevarande ärendet presenterades. Samtidigt måste dock också beaktas, som även framhålls i lagrådsremissen, att behovet av ett väl fungerande internationellt samarbete på brottmålsområdet är påtagligt och att Europeiska rådet särskilt har markerat det angelägna i att 2000 års EU-konvention och dess tilläggsprotokoll snabbt skall börja tillämpas. Beaktas bör också att begreppet kontrollerade leveranser redan förekommer i andra internationella överenskommelser som Sverige helt eller delvis är bundet av, såsom i Schengenkonventionen, den s.k. Neapel II-konventionen, 1988 års narkotikabrottskonvention och 2000 års FN-konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet samt att det i Sverige, enligt vad som upplysts, har etablerats en fast praxis i fråga om användningen av denna metod för brottsbekämpning.

Mot den angivna bakgrunden vill Lagrådet inte motsätta sig de nu föreslagna, om än ofullständiga bestämmelserna om kontrollerade leveranser, vilka med hänsyn till att beredningen av förslagen i SOU 2003:74 ännu inte är avslutad får ses som i viss mån provisoriska. Lagrådet anser dock att innebörden av begreppet kontrollerade leveranser i så fall måste förklaras i vart fall i författningskommentaren och att en redogörelse, så långt möjligt, lämnas för den praxis som har etablerats på området.

I 10 § ges bestämmelser om att åklagare skall handlägga ansökan från en myndighet i annan stat om biträde med en kontrollerad leverans i Sverige. Enligt 11 § får en ansökan om att en kontrollerad leverans skall företas utomlands göras av åklagare eller, sedan behörig åklagare har lämnat sitt tillstånd till åtgärden, av polismyndighet, Tullverket eller Kustbevakningen. För ett sådant ärende som avses i 10 § sägs i den paragrafen att Åklagarmyndigheten bestämmer vilka åklagare som är behöriga att handlägga ärendet. Däremot saknas i remissförslaget bestämmelser om behörig åklagare i fall som avses i 11 §.

Med hänvisning till vad Lagrådet har uttalat under 2 kap. 7 § förordar Lagrådet att en bestämmelse med följande lydelse tas in på lämplig plats:

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka åklagare som är behöriga att handlägga ansökningar enligt 10 § eller göra ansökningar och pröva frågor om tillstånd enligt 11 §.

14 §

I 14-16 §§ ges bestämmelser om överenskommelse om bistånd i brottsutredningar som genomförs av tjänstemän med skyddsidentitet. Även i denna del är det frågan om en lagstiftning på ett område som tidigare inte varit lagreglerat men där lagförslag lämnats i betänkandet SOU 2003:74 som ännu inte är färdigberett i regeringskansliet. Av samma skäl som Lagrådet anfört under 10-13 §§ får också de här föreslagna bestämmelserna ses som i viss mån provisoriska.

I 14 § andra stycket ges bestämmelser om behörighet att ingå överenskommelse om bistånd i brottsutredningar med användning av skydds-

identitet i de fall någon förundersökning om den brottslighet som åtgärden avser inte pågår eller inleds i Sverige. Med hänvisning till vad Lagrådet har anfört under 3 § föreslås att behörigheten enligt andra stycket punkten 1 i förevarande paragraf ges endast åt Åklagarmyndigheten och att följaktligen orden "eller den åklagare som Åklagarmyndigheten bestämmer" får utgå.